

Notitie / Memo

HaskoningDHV Nederland B.V.
Rivers, Deltas & Coasts

Aan: mevr. E. Mook (provincie Zuid-Holland)
Van: Tom van den Broek
Datum: 26 oktober 2015
Kopie: Jaco van Rijsbergen
Ons kenmerk: RDCN001D01
Classificatie: Open

**Onderwerp: Toelichting 'schetsontwerp variant oktober' ecologische verbindingszone
Bodegraven - Reeuwijk**

1. Context van deze memo

Op 30 maart 2015 heeft Royal HaskoningDHV het schetsontwerp voor de ecologische verbindingszone Bodegraven-Reeuwijk opgeleverd (Van Rijsbergen en Van den Broek, 2015¹). Dit schetsontwerp was opgesteld in opdracht van Provincie Zuid-Holland en bestond uit een rapportage, een plankaart, een raming van het grondverzet en een ssk-kostenraming (optimistisch en pessimistisch). De ecologische verbindingszone gaat door de Zuidzijderpolder en Polder Abessinië, en vormt een schakel binnen de verbindingszone die uiteindelijk de Natura 2000-gebieden Nieuwkoopse Plassen & De Haeck en Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein met elkaar moet verbinden.

Na 30 maart 2015 zijn er nog enkele wijzingen op de plankaart doorgevoerd vanwege aanpassing van de plangrens (tekeningnummer BD5258-101-so-101-4) en dien ten gevolge zijn ook aanpassingen doorgevoerd in de raming van het grondverzet en de ssk-kostenraming. Dit schetsontwerp wordt hier 'schetsontwerp maart' genoemd.

Dit 'schetsontwerp maart' was voor de Provincie Zuid-Holland en de gemeente Bodegraven-Reeuwijk aanleiding om een aantal aspecten en keuzes nader te onderzoeken c.q. te detailleren. Dit resulteerde in een aangepaste plankaart ('schetsontwerp juni'; kaartnummer BD5258-101-SO-105) en een bijhorende memo (Van den Broek en Van Rijsbergen, 2015)² waarin de wijzigingen ten opzichte van de plankaart 'schetsontwerp maart' worden aangegeven en een vergelijking op een aantal aspecten wordt gemaakt tussen het 'schetsontwerp maart' en 'schetsontwerp juni'. Het 'schetsontwerp juni' heeft geen status en dient gezien te worden als een verkenning en opmaat voor het vervolgproces.

Vervolgens is er naar aanleiding van het 'schetsontwerp juni' een overleg geweest tussen provincie Zuid-Holland en gemeente Bodegraven – Reeuwijk met als doel om een variant op het schetsontwerp te verkennen op basis van een aantal nadere wensen en vragen. Uit dit overleg zijn een aantal vragen naar voren gekomen, welke op 8 september 2015 besproken zijn tussen de gebiedspartijen Provincie Zuid-Holland, gemeente Bodegraven-Reeuwijk, Staatsbosbeheer en Hoogheemraadschap van Rijnland samen met Royal HaskoningDHV. Dit overleg heeft geresulteerd in de vraag een variant op het reeds geleverde 'schetsontwerp maart' op te leveren waarin een aantal aanpassingen worden doorgevoerd.

¹ Van Rijsbergen, J. & T. van den Broek, 2015. Ecologische verbinding Zuidzijderpolder en Polder Abessinië: schetsontwerp. Royal HaskoningDHV rapportnummer BD5258-101. In opdracht van Provincie Zuid-Holland

² T. van den Broek & J. van Rijsbergen, 2015. Variant schetsontwerp ecologische verbinding Zuidzijderpolder - Polder Abessinië - versie 2. Royal HaskoningDHV memo D5258-102/M/501663/Rott. In opdracht van Provincie Zuid-Holland

Aanvullend hierop wordt vergelijkenderwijs tussen het schetsontwerp en de variant een aantal inzichten gevraagd. Deze variant wordt hier 'schetsontwerp variant oktober' genoemd. In dit memo worden deze inzichten gepresenteerd.

2. Wat mag vanuit 'schetsontwerp maart' niet uit het oog worden verloren

Bij dit memo hoort de plankaart voor het 'schetsontwerp variant oktober' (tekeningnummer BD5258-101-so-106) en het excell-bestand 151021 BD5282 SO_ZZP_PA_Variant_CO_v1_niet Sbb.xls). Nadrukkelijk wordt hier meegegeven dat het 'schetsontwerp variant oktober' niet los gezien kan worden van de rapportage die is opgeleverd als onderdeel van 'schetsontwerp maart' en van de memo die is opgeleverd als onderdeel van 'schetsontwerp juni'. Dit omdat met de gevraagde aanpassingen en de aanvullende vragen de focus sterk komt te liggen op de plankaart en de raming grondverzet en kosten. Omdat het een schetsontwerp betreft is het zeker van belang kennis te nemen van de aspecten die nog nader uitgewerkt dienen te worden en die in de rapportage benoemd worden (met name hoofdstuk 8: Aandachtspunten vervolgfase). Gedoeld wordt hier op onder andere de nog niet expliciet gemaakte keuze voor één peilgebied binnen het hele plangebied of een opsplitsing in twee peilgebieden (opties uitgewerkt in rapportage), de noodzakelijke detaillering van het waterhuishoudkundige systeem en de nadere keuze in waar met welk oevertype (zoals die op de plankaart zijn meegegeven) invulling wordt gegeven aan het beheertype 'moeras' waar dit grenst aan een nieuwe (vergraven) watergang. Van groot belang is dat met name in de noord-zuidrichting niet overwegend gekozen wordt voor het oevertype 'plas-dras' omdat daarmee de inrichting zijn verbindende functie voor veel van de doelsoorten verliest. Gewezen wordt voorts op het feit dat geohydrologisch onderzoek geen onderdeel uitmaakte van het schetsontwerp en dat om die reden vooralsnog is uitgegaan van een 1-op-1 relatie tussen oppervlaktewaterstand en grondwaterstand. In de praktijk zal dit zeker niet zo zijn. De uiteindelijke maaiveldhoogte in relatie tot de preferente grondwaterstanden van de verschillende natuurbeheertypen, zal middels een geohydrologisch onderzoek nader te worden bepaald. Voorts wordt er op gewezen dat voor twee locaties op de kaart het inzicht nog ontbreekt in de potentie voor de meer gewenste meer natte natuurbeheertypen. In tegenstelling tot de rest van het plangebied is hier vanwege de eigendomssituatie geen bodemchemisch onderzoek uitgevoerd (Van den Broek en Groenendijk, 2015)³. Die potentie dient nog wel in beeld te worden gebracht. Voorts wordt hier gewezen op het gegeven dat in de ssk-kostenraming het grondverzet is gebaseerd op een gemiddeld maaiveldhoogte per perceel (opgeleverd middels het eerste tabblad in het excell-bestand 151021 BD5282 SO_ZZP_PA_Variant_CO_v1_niet Sbb.xls). Vooral bij zelfrealisatie dient de provincie zich er van bewust te zijn dat dit grondverzet niet als opgave wordt meegegeven maar dat op het betreffende perceel een natuurbeheertype dient te worden gerealiseerd. In combinatie met de twee voorgaande punten én een detaillering van het grondverzet middels AHN2 en controlemetingen op perceelniveau, dient in een bestek de ware maaiveldhoogte en dien ten gevolge het grondverzet te worden bepaald.

3. Van schetsontwerp naar zelfrealisatie

Uit uw e-mail dd. 22 oktober wordt begrepen dat de plankaart 'schetsontwerp variant oktober' gebruikt gaat worden voor een verkoopbrochure waarbij de belangstelling voor zelfrealisatie door particulieren wordt bepaald op percelen die niet in eigendom zijn van Staatsbosbeheer. Zoals hierboven reeds duidelijk aangegeven ligt er met de plankaart 'schetsontwerp variant oktober' en bijhorende producten niet een direct één op één maakbaar plaatje. Vanuit de opgave om een functioneel ecologische verbinding te realiseren voor een set aan doelsoorten én het invulling geven aan de provinciale natuurbeheerkaart, wordt hier nadrukkelijk aandacht gevraagd dat die opgave ook bij zelfrealisatie

³ Van den Broek, T. & J. Groenendijk, 2015. Bodemchemisch onderzoek ten behoeve van natuurontwikkeling Bodegraven-Reeuwijk. Royal HaskoningDHV rapportnummer BD4804-101. In opdracht van Provincie Zuid-Holland

overeind blijft. Het schetsontwerp wordt gezien als een ecologisch minimale inrichting nodig om aan de opgave invulling te geven. Daarmee wordt geconstateerd dat er weinig tot geen ruimte is om bij zelfrealisatie anders te kiezen dan nu is aangegeven. Anders is hier bedoeld als een ruimtelijke keuze voor een minder ambitieus natuurbeheertype of de opgave 'moeras' waar dit grenst aan een nieuwe (vergraven) watergang achterwege te laten of hier overal te kiezen voor plasdras (zie ook hierboven). Provincie Zuid-Holland zal dienen te bewaken dat met alle individuele plannen het grote geheel overeind blijft.

Wat natuurlijk wel kan is dat juist op de percelen 'kruiden- en faunarijck grasland' die ecologisch inhoudelijk het minst bijdragen aan de opgave in het plangebied, gekozen wordt voor een ecologisch interessanter en – gelet op die opgave – relevanter natuurbeheertype, namelijk: moeras (icm zoet plas), vochtig hooiland en/ of nat schraalland. Met betrekking tot de twee laatst genoemde beheertype is ruimtelijk het ontwerp (nagenoeg) al geoptimaliseerd. Met betrekking tot moeras zijn er ruimtelijk anders dan waar nu reeds uitgewerkt, nog mogelijkheden. Waar dit soort gedachten mogelijk spelen, dient de haalbaarheid nog wel worden onderzocht in verband met aspecten zoals bodemchemische condities, kadestabiliteit en wenselijkheid vanuit landschappelijke overwegingen.

4. Aanpassingen en vragen: van 'schetsontwerp maart' naar 'schetsontwerp variant oktober'

Aanpassingen

Ten opzichte van de plankaart 'schetsontwerp maart' is de plankaart 'schetsontwerp variant oktober' op de volgende punten gewijzigd:

1. De wijzigingen in de Zuidzijderpolder zoals opgenomen op de plankaart 'schetsontwerp juni' zijn overgenomen.
2. De percelen rondom de boerderij van Parallelweg 16 (noordzijde Polder Abessinïe) worden als vallend binnen de plangrens beschouwd. Deze percelen hebben nu grotendeels het natuurbeheertype 'kruiden- en faunarijck grasland' toebedeeld gekregen. De uitzondering hierop wordt gevormd door het meest oostelijke perceel waar een 'natter' natuurbeheertype gewenst is (potentie nader te onderzoeken). Omdat dit perceel beschikbaar komt voor inrichting is het hier ter plaatse van de (nog te realiseren) faunapassage onder de A12 door, wenselijk en mogelijk de aansluiting hiermee robuuster (qua omvang en functionaliteit) te ontwerpen.
3. De noord-zuid lopende vergraven (sterk verbreed) watergang in Polder Abessinïe met aan weerszijde ontwikkeling van moeras is op gelijke hoogte verplaatst naar het tweede perceel vanaf de Enkele Wiericke het plangebied in.

Vragen

Wat zijn de verschillen in de raming van het grondwerk en de uitvoeringskosten

Gevraagd is om inzicht te geven in de verschillen in de raming van het grondwerk en de uitvoeringskosten tussen 'schetsontwerp maart' en 'schetsontwerp variant oktober' en hierbij een opsplitsing te maken naar percelen van Staatbosbeheer en overige percelen. Onderstaande tabel geeft dit inzicht. Uit de tabel blijkt dat het grondwerk wat omvangrijker is voor 'schetsontwerp variant oktober' en dat derhalve de kosten hoger uitpakken. Met name omdat er een grotere hoeveelheid grond naar buiten het gebied dient te worden afgevoerd. Het grondverzet is meer vanwege de wijziging onder 1 en vooral onder 2, waardoor er over een groter oppervlak meer wordt afgegraven (moeras in plaats van nat schraalland).

Grondwerk en uitvoeringskosten 'schetsontwerp variant oktober' versus 'schetsontwerp maart'. De totalen zijn weergegeven evenals de uitsplitsing naar percelen van Staatsbosbeheer en overige percelen (in bezit bij provincie plus resterende particulieren binnen de begrenzing). Voor details wordt verwezen naar het meegeleverde excell-bestand 151021 BD5282 SO_ZZP_PA_Variant_CO_v1_niet Sbb.xls. In de eerste kolom is bij het grondwerk sprake van variant I en III. Zie hiervoor de rapportage opgeleverd bij het 'schetsontwerp maart'. De kostenraming is gebaseerd op de bijgevoegde plankaart die er van uit gaat dat er één peilvak (Variant I) wordt gerealiseerd.

Omschrijving	Grondwerk (hoeveelheden in m3)					
	Schetsontwerp maart 2015			Schetsontwerp variant okt 2015		
	totaal	percelen SBB	overige percelen	totaal	percelen SBB	overige percelen
Totaal grondverzet Variant I	199.564	79.226	120.338	221.878	97.210	124.668
Totaal grondverzet Variant III (hoger peil Zuidzijdepolder)	188.424	68.086	120.338	210.737	86.069	124.668
Totaal grondverzet Variant I met percelen potentie natuurontwikkeling	206.114	72.226	133.888	235.428	97.210	138.218
Grondstromen op basis Variant I						
Verwerken op op te hogen percelen (gem 0,30 m)	48.173	0	48.173	44.287	2.529	41.758
Verwerken op naastgelegen perceel (gem 0,15 m)	20.800	13.774	7.026	21.073	13.265	7.808
Afvoer grond binnen 10 km	130.592	65.453	65.139	156.518	81.416	75.102
Worst case afzet grond						
Grond vervalt aan aannemer	151.142	65.453	85.689	177.001	78.138	98.863
	Raming uitvoeringskosten (euro excl. BTW)					
	Schetsontwerp maart 2015			Schetsontwerp variant okt 2015		
	totaal	percelen SBB	overige percelen	totaal	percelen SBB	overige percelen
Optimistisch	2.490.000	600.000	1.890.000	2.670.000	740.000	1.930.000
Pessimistisch	3.900.000	910.000	2.990.000	4.230.000	1.110.000	3.120.000

Wijzingen de ecologische mogelijkheden bij loslaten gesloten grondbalans

Vorst is de vraag gesteld of de ecologische mogelijkheden voor de inrichting van het gebied wijzigingen wanneer de randvoorwaarde van de gesloten grondbalans losgalaten zou kunnen worden. Opgemerkt wordt hier dat deze randvoorwaarde er nooit was en dat ook om die reden in het 'schetsontwerp maart' voorzien was in afzet van grond naar buiten het plangebied. In beide schetsontwerpen wordt grond verwerkt binnen het gebied op percelen waar voorzien is in het natuurbeheertype 'kruiden- en faunarijk' maar er is in beide nadrukkelijk er voor gekozen om hiervoor niet alle deze percelen voor te benutten maar ruimtelijk te kiezen voor percelen die aan de wetsgrens van het plangebied liggen dan wel in een cluster van percelen met dit natuurbeheertype voor ogen. Dit vanuit ecologisch functionele overweging omdat de verwachting is dat dit natuurbeheertype bij een juist beheer zich sneller ontwikkelt vanuit de bestaande vegetatie dan vanuit een verstoringssituatie (die opbrengen met zich meebrengt en bijhorend soortenspectrum). Overigens is reeds gesteld dat vanuit de opgave een ecologische verbinding te realiseren, dit natuurbeheertype weinig bedraagt. De verwachting is dan ook dat het loslaten van de randvoorwaarde de ecologische mogelijkheden niet wezenlijk vergroot. Beheertechnisch zal het echter de zaak echter vereenvoudigen indien er geen grond wordt verwerkt binnen het gebied. Direct hoort hier de nuancering bij dat een groot deel van de uitkomende grond natuurlijk nuttig verwerkt kan worden in de aan te leggen beheerpaden met voldoende drooglegging.

Voegt uitbreiding riet wat toe aan het ecologisch functioneren

De vraag wat uitbreiding van riet (lees moeras) op locaties in de Zuidzijderpolder en langs sloten in Polder Abessinië toevoegt aan het ecologisch functioneren, kan worden beantwoord met de opmerking dat – gelet op het soortenspectrum waarvoor de verbinding moet functioneren – uitbreiding per definitie goed is. Dit omdat daarmee qua omvang er delen in het gebied zodanig robuust zijn dat deze eenvoudiger als volledig leefgebied kunnen functioneren. Echter, de verbinding hoeft hier niet (voor alle soorten) in te voorzien wil deze – vanuit de opgave – niet functioneel zijn. In die zin is de omvang en de locatie van moeras zowel in het 'schetsontwerp maart' als in het 'schetsontwerp variant oktober' functioneel (mits niet voor het geheel de uitwerking plas-dras is, zoals al eerder gememoreerd).

Mogelijkheden en beperkingen voor recreatieve beleving van de schetsontwerpen

Dan de vraag over de mogelijkheden en beperkingen voor recreatieve beleving van de schetsontwerpen in relatie tot de duurzame realisatie van de doelen. Voor beide geldt dat intensieve vormen van recreatie niet passen. Recreatieve mogelijkheden worden dan ook vooral gevonden in de vorm van beleving vanaf de randen: kade Enkele Wiericke aan de oostzijde en het fietspad aan de westzijde. Om de beleving aan de westzijde te versterken is het aan te bevelen over de hele lengte van het plangebied het fietspad (aan de westzijde) door te trekken. Gedacht zou kunnen worden aan een combinatie met een wandelpad zodat via west-oost verbindingen er kortsluitingen gemaakt kunnen worden met het kadepad Enkele Wiericke. De mogelijkheden hiertoe in beide schetsontwerpen verschillen niet omdat de voorzieningen ten koste gaan van het beheertype 'kruiden- en faunairijk grasland' en – gelet op de extensieve vorm van het recreatief medegebruik – de afstand tot de meer functionele en kwetsbare natuurbeheertype voldoende ruim blijft.

Een struinpad door het gebied heen is eveneens in beide schetsontwerpen mogelijk. Dit pad gaat over percelen met kruiden- en faunairijk grasland waarbij er zich altijd een sloot bevindt tussen dit beheertype en een overig beheertype (niet zijnde 'zoete plas'). Honden mogen absoluut niet los lopen in het gebied.

Ecologische beschouwing 'schetsontwerp variant oktober' versus 'schetsontwerp maart'

Tot slot de vraag om een ecologische beschouwing te geven van het 'schetsontwerp variant oktober' ten opzichte van het 'schetsontwerp maart'. In functionele zin zijn er op het uitwerkingsniveau van een schetsontwerp geen verschillen. Deze beschouwing wordt gedaan aan de hand van een drietal aspecten waarbij op voorhand wordt opgemerkt dat verschillen tussen beide schetsontwerpen marginaal zijn.

Opgave realiseren functionele verbinding voor de doelsoorten

Ook in de variant is over de gehele lengte een brede watergang met één- of tweezijdig een moerasstrook aanwezig. De ecologische verbinding in de variant blijft daarmee functioneren voor de doelsoorten die zijn meegegeven. De inrichting in de Zuidzijderpolder is in 'schetsontwerp variant oktober' net wat robuuster. Het feit dat zich vanwege de ruimere plangrens in de variant de mogelijkheid voordoet de aansluiting met de passage A12 te versterken c.q. beter in te bedden, is gunstig.

Kwaliteit ecologisch functioneren verbinding

Door het verplaatsen van de verbrede watergang met aan weerszijden een moerasstrook aan de westzijde van Polder Abessinië wordt in de variant het inrichtingsprincipe om vochtig hooiland te realiseren zo veel als mogelijk langs de verbrede watergangen met moerasstrook los gelaten. Dit principe was in het 'schetsontwerp maart' gekozen vanwege de overlap en de aanvulling die genoemde natuurbeheertypen voor de doelsoorten hebben. Het naast elkaar realiseren van die natuurbeheertypen maakt het ontwerp robuust. De kwaliteit van de verbinding is in de 'schetsontwerp variant oktober' daarmee iets minder dan die van het 'schetsontwerp maart' omdat de lengte van deze combinatie afneemt.

Oppervlakten beheertypen

Ten opzichte van het 'schetsontwerp maart' neemt het oppervlak 'nat schraalland' af ten gunste van 'kruiden- en faunairijk grasland'. De afname is echter niet zodanig dat ook het percentage potentieel voortplantende faunasoorten afneemt. Zie voorts Van den Broek en Van Rijsbergen (2015).

Resumerend kan worden gesteld dat er met het 'schetsontwerp variant oktober' een functionele ecologische verbinding wordt gerealiseerd die tegemoet komt aan de opgaven die hieraan gesteld zijn, mits er met name de noodzakelijke aandacht zal zijn voor de aandachtspunten die hierboven in de onderdelen 2 en 3 benoemd zijn.